

ضد

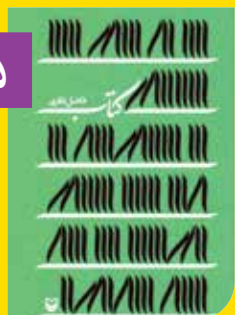
۴

«ضد» چهارمین مجموعه شعر فاضل نظری است که در سال ۹۲ منتشر شد: با من که به چشم تو گرفتارم و محتاج / حرفی بزن ای قلب مرا برده به تاراج / ای موی پریشان تو دریای خروشان / بگذار مرا غرق کند این شب مواج / یک عمر دویدیم و به جایی نرسیدیم / یک آه کشیدیم و رسیدیم به معراج / ای کشته سوزانده بر باد سپرده / جز عشق نیاموختی از قصه حلاج / یک بار دگر کاش به ساحل برسانی...

کتاب

۵

«کتاب» پنجمین مجموعه شعر فاضل نظری است که در سال ۹۵ منتشر شد و مشتمل بر چهل شعر کوتاه است: می خرامد غزالی تازه در اندیشه ما / شاید آهوی تورد می شود از بیشه ما / دانه سرخ اناریم و نگه داشته اند / دل چون سنگ تو را در دل چون شیشه ما / اگر از کشته خود نام و نشان می پرسی / عاشقی شیوه ما بود و جنون پیشه ما / سرنوشت تو هم ای عشق! فراموشی بود / حک نمی کرد اگر نام تو را تیشه ما...

اکنون

۶

«اکنون» ششمین مجموعه شعر فاضل نظری است که در سال ۹۷ منتشر شد و شامل ۴۰ غزل است: مرا تو راحت جانی و من تو را نگران / گناه کیست که من با توام تو با دگران / اگر بهشت بهایش تو را نداشته است / جهنم است بهشتی که نیستی تو در آن / به جست و جوی تو در چشم خلق خیره شدم / غریبه اند برایم تمام رهگذران / نهان چگونه نگه دارمت ز چشم رقیب / چقدر راهزن اینجاست بین همسفران...

جانشین تو در این سینه خداوند نشد
خواستند از تو بگویند شبی شاعرها
عاقبت با قلم شرم نوشتند: نشد!

عنصر دیگری که در شعر فاضل نظری به وضوح می توان دید، بهره گیری از وزن های روان یا به اصطلاح اوزان جویباری است. به گفته دکتر شفیع کدکنی «پس از عاطفه که رکن اصلی معنوی شعر است، مهم ترین نیروها در شعر از آن وزن است.» در حقیقت وزن، درک نظمی است که در زمان های مشخص در شعر حاصل می شود. و یک امر حسی است یعنی بیرون از ذهن کسی که آن را درک می کند، وجود ندارد. این نظم ممکن است بر اساس یکی از خواص چهارگانه صوت ایجاد شود و بر همین اساس چهار نوع وزن «ضربی»، «آهنگی»، «کمی» و «طنینی» وجود دارد که می توان آن را در گفتار و به ویژه شعر ایجاد کرد.

وزن شعر و سیلابی بودن یا جویباری بودن آن به شاد و غمگین بودن سراینده و عوامل بسیار دیگری وابسته است که منشاء همه آنها از درون شاعر سرچشمه می گیرد، لذا بهره مندی از اوزان آرام و جویباری در شعر فاضل نظری تا حدود زیادی می تواند بیان کننده درون آرام و آرامش روحی او باشد.

توجه به سبک هندی و تأثیرپذیری از شاعران هندی سرا به ویژه صائب از جمله ویژگی های بارز سبکی فاضل نظری است. هندی وارگی، به اشکال گوناگون مانند پیچیده اندیشی و نازک خیالی، مضمون آفرینی، تکبیت محور بودن غزل ها، بهره گیری از زبان عامیانه و اسلوب معادله در غزل های فاضل نظری نمایان می شود.

در راه رسیدن به تو گیرم که بمیرم
اصلا به تو افتاد مسیرم که بمیرم
یک قطره آبم که در اندیشه دریا
افتادم و باید بپذیرم که بمیرم
یا چشم بیوش از من و از خویش برانم
یا تنگ در آغوش بگیرم که بمیرم
این کوزه ترک خورد! چه جای نگرانی است
من ساخته از خاک کوریم که بمیرم
خاموش مکن آتش افروخته ام را
بگذار بمیرم که بمیرم که بمیرم

در مجموع و بر اساس کارنامه شعری فاضل نظری در یکی دو دهه، می توان او را آتیه دارترین غزل سرای معاصر نامید، گواهِ آن هم از یک سو نوآوری های او در غزل سرایی است و از سوی دیگر، اقبال چشم گیری که از شعرهای او می شود. به طوری که می توان گفت هیچ شاعر زنده ای در حال حاضر نمی تواند در فروش کتاب با او رقابت کند. همه اینها از فاضل نظری شاعری ساخته پرمزوراز با خیال خوش سبک هندی.

گفته بودم پیش از این، گلخانه رنگ من است
حال می گویم جهان، پیراهن تنگ من است
استخوان های مرا در پنجه، آخر خرد کرد
آنکه می پنداشتم چون موم در چنگ من است
دوستان همدلم ساز مخالف می زنند
مشکل از ناسازی ساز بدآهنگ من است
از نبردی نابرابر باز می گردم! دریغ
دیر فهمیدم که دنیا عرصه جنگ من است
مرگ پیروزی است وقتی دوستان دشمن اند
مرگ پیروزی است اما مایه ننگ من است
از فراموشی چه سنگین تر به روی سینه؟ کاش
پاک می کردی غباری را که بر سنگ من است!

فاضل نظری از جمله غزل سرایانی است که شعرش دارای ویژگی های تالیفی بسیار است، از جمله می توان به توجه او نسبت به تعداد ابیات و بهره گیری از اوزان و بحور عروضی آن و ردیف پردازی های خاص خود شاعر و نیز تلفیق عشق و عرفان و سرودن خلاقانه مضامین بسیاری که امکان تبدیل به ضرب المثل داشته و در اذهان عمومی جای می گیرند و نیز گرایش زمانی اجتماعی به سبک حافظ، اشاره کرد که چنین زمینه هایی از او یک شاعر منحصر به فرد ساخته است.

در بیان ویژگی های سبکی غزل فاضل نظری، می توان به برخی از عوامل تشکیل دهنده ساختار بیرونی اشاره کرد: ساختار بیرونی مجموعه ای از عناصر تشکیل دهنده فرم است که از جمله آنها قالب و وزن و دیگر عناصر مربوط به لفظ است. از این نظر ساختار ویژه ای که بدون در نظر گرفتن محتوا در شعر فاضل نظری قابل بررسی باشد به ساختار بیرونی او مربوط است. به عنوان مثال هندی آوارگی یا اسلوب معادله در شعر فاضل نظری صرف نظر از محتوای آن در نظر گرفته می شود و در طبقه ساختار بیرونی قرار می گیرد که سبک شاعر در استفاده از فرم خاصی برای بیان معنا را نشان می دهد.

بی قرار توام و در دل تنگم گله هاست
آه بی تاب شدن، عادت کم حوصله هاست
همچو عکس رخ مهتاب که افتاده در آب
در دلم هستی و بین من و تو فاصله هاست
آسمان با قفس تنگ چه فرقی دارد
بال وقتی قفس پرزدن چلچله هاست
بی تو هر لحظه مرا بیم فروریختن است
مثل شهری که به روی گسل زلزله هاست
باز می پرسمت از مساله دوری و عشق
و سکوت تو جواب همه مساله هاست!

کوته سرایی از دیگر ویژگی های سبکی فاضل نظری است، به گونه ای که غزل های او معمولاً کمتر از هفت بیت و در اغلب موارد پنج بیت هستند. شاید هم این گرایش به تعداد کم ابیات از عوامل اقبال به شعر باشد؛ زیرا خواننده معاصر در تنگنای زمانی قرار گرفته و فرصت کمتری برای مطالعه شعرهای بلند دارد.

پرداختن به ردیف، از دیگر ویژگی های سبکی فاضل نظری است. او التزام ویژه ای نسبت به استفاده از ردیف، یک ویژگی منحصر به فرد شعر فارسی است که علاوه بر آنکه شعر را خوش آهنگ کرده، به ماندگاری آن در ذهن کمک می کند و چه بسا که تداول تکبیت هایی از فاضل نظری در ذهن خوانندگان معاصر و ماندگاری شعرش تا حدودی وابسته به همین عامل باشد.

ردیف به عنوان بخش تکرارشونده شعر با موسیقی ذهنی خواننده به نوعی حالت ترجیع ایجاد می کند که از جنبه های موسیقایی و زبان شناختی دارای اهمیت است. در یک برآورد کلی می توان گفت که بیش از ۸۰ درصد از غزل های فاضل نظری دارای ردیف هستند.

به خدا حافظی تلخ تو سوگند نشد
که تو رفتی و دلم ثانیه ای بند نشد
لب تو میوه ممنوع ولی لب هایم
هر چه از طعم لب سرخ تو دل کند نشد
با چراغی همه جا گشتم و گشتم در شهر
هیچ کس، هیچ کس اینجا به تو مانند نشد
هر کسی در دل من جای خودش را دارد

کوته سرایی از دیگر ویژگی های سبکی فاضل نظری است، به گونه ای که غزل های او معمولاً کمتر از هفت بیت و در اغلب موارد پنج بیت هستند. شاید هم این گرایش به تعداد کم ابیات از عوامل اقبال به شعر باشد؛ زیرا خواننده معاصر در تنگنای زمانی قرار گرفته و فرصت کمتری برای مطالعه شعرهای بلند دارد.